

GÖKGÖL MAĞARASI VE TURİZM POTANSİYELİ

Vedat KARADENİZ*

Şaban ÇELİKOĞLU**

Erdal AKPINAR***

ÖZET

Gökgöl Mağarası, Ankara-Zonguldak karayolunun Zonguldak girişinde 5. km'de yer almaktadır. İdari bakımdan Zonguldak şehrinin Erçek Mahallesi sınırları içinde bulunmaktadır.

Gökgöl Mağarası yatay yönde gelişmiş aktif-yarı aktif oluşumlu bir mağaradır. Alt karbonifer kireçtaşları içinde gelişmiş olan mağaranın oluşumunda litostratigrafik özelliklerin yanı sıra doğu-batı yönlü bir fay da etkili olmuştur. Çevresi akarsularca yarılmış Pliyosen aşınım yüzeyi parçalarından meydana gelen mağara, bu rölyef sisteminin yeraltındaki bir parçasıdır. Pliyosen sonunda Erçek Deresi'nin yatağına gömülmesiyle mağara kesilerek yüzeye açılmıştır. Toplam uzunluğu 3350 metre olup, bir ana galeri ve iki koldan oluşmaktadır.

Mağara içi çökelleri bakımından çeşitlilik oldukça zengin olan Gökgöl Mağarası; sarkıt, dikit, sütun, damlataşı gibi oluşumların güzel örneklerini barındırmaktadır. 2001 yılından itibaren turizme kazandırılan mağarayı 2001-2008 döneminde resmi kayıtlara göre 217.991 kişi ziyaret etmiştir. Yeterli tanıtım yapıldığı takdirde Zonguldak turizmine büyük katkı sağlayabilecek mağara, ülkemiz mağara turizmi açısından da oldukça önemlidir.

---

* Arş. Gör., Erzincan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Eğitimi Bölümü, vkaradeniz@hotmail.com

** Arş. Gör., Erzincan Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü.

*** Doç. Dr., Erzincan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Eğitimi Bölümü.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

Anahtar Kelimeler: Gökgöl Mağarası, Zonguldak, mağara turizmi, karst topoğrafyası.

GÖKGÖL CAVE AND ITS TOURISM POTENTIAL

ABSTRACT

Gökgöl Cave is over the fifth kilometers of Ankara-Zonguldak highway, at the entrance of Zonguldak. From administrative perspective, the cave is in the boundaries of Erçek neighborhood of Zonguldak city.

Gökgöl Cave is a kind of a semi-full active cave in horizontal direction. In the formation of the cave which was developed in Visean aged limestones, not only lithostratigraphic features but also an east and west sided fault has made contribution. The cave, formatted with Pliocene eroded surfaces, whose around were divided by streams, is an underground part of this relief system. At the end of the Pliocene, the cave became visible by being cut of its surface when the Erçek River was buried in its bed. The cave's total length is 3350 meters and it is formatted with a main gallery and two other branches.

Gökgöl Cave, rich in diversity in terms of sedimentary materials, has the most beautiful examples of stalactites, stalagmites, columns, and drop-shaped stone formation. According to official records, the cave which was gained to tourism sector in the year, 2001, has been visited by 217,991 people in the periods 2001 – 2008. If the sufficient introduction of the cave is done, the cave which can make significant contribution of Zonguldak tourism will be very important also in terms of our cave tourism.

Key Words: Gökgöl Cave, Zonguldak, cave tourism, karst topography.

Giriş

Mağaralar hakkındaki ilk bilgilerin M.Ö. 221 yılında Çin’de oluşturulduğu ve daha sonraları dünyanın değişik bölgelerinde mağaralarla ilgili çalışmaların yapıldığı ve çeşitli kayıtların tutulduğu bilinmektedir. Ülkemizde ise, ilk araştırma 1869 yılında Yarımburgaz Mağarası’nda biospeleoloji (mağara bilim) üzerinde Jeolog Abdullah Bey tarafından yapılmıştır. Kansu’nun 1938 yılında prehistorik bir boyut kazandırdığı mağara araştırmaları, Kökten’in 1940 ve daha sonraki yıllarda yapmış olduğu çalışmalarla devam etmiştir. Coğrafyacı Alagöz’ün 1944 yılında ülkemiz karstolojisi üzerine yaptığı araştırmalar ve Jeolog Aygen’in 1955’te başlayıp devam eden speleolojik çalışmaları mağaracılık biliminin gelişmesine önemli katkı sağlamıştır (Özbek, 2003:6).

Mağaralarla ilgili çalışmaların ışığında mağaranın tanımı ve işlevlerinden söz etmek yerinde olacaktır. Bilindiği gibi mağaralar, karstik bölgelerde eriyebilen kayalar (kireçtaşı, alçıtaşı, kayatuzu, dolomit) suların eritmesiyle yerin derinliklerinde oluşmuş doğal oyuklardır (Doğanay, 2001:72; Güngördü, 2007:57).

Bir doğa güzelliği olarak mağaralar; geçmişte insanoğlunun ilk doğal barınakları olması yanında günümüzde azalmakla beraber yiyeceklerin saklandığı soğuk hava deposu, askeri amaçlı sığınak ve korunak olarak kullanılagelmiştir (Güldalı,1983:4). Bunun yanında solunum yolu hastalıkları için birer tedavi yeri, prehistorik, antropolojik, arkeolojik, coğrafî, speleolojik ve jeolojik araştırmalar için bilimsel saha, sarkıt, dikit ve sütun gibi doğal güzellikleri ile birer turistik cazibe merkezi niteliği taşımaktadır (Doğaner, 2001:163-173).

İyi eriyebilen kireçtaşı alanlarının genişliği ve mağara gelişimine uygun şartların olmasından dolayı ülkemiz doğal mağara varlığı bakımından zengin bir potansiyele sahiptir (Atiker, 1991:40). Nitekim yapılan çalışmalar sonucunda 35-40 bin arasında mağara olduğu tahmin edilmektedir (Nazik,1989:59). Ancak bugün bunların büyük bir kısmı bilinmemekte ve az bir kısmından turistik anlamda yararlanılmaktadır. Turistik potansiyeli yüksek olan bazı mağaralar birtakım çevre düzenlemeleri (sarkıt ve dikitlerin ışıklandırılması, mağara içi yolların yapılması, göllere sahip olanlarında kayıkla gezintiler vs.) yapılarak turizme kazandırılmıştır (Doğanay, 2001:73).

Ülkemizdeki mağaralar kireçtaşlarının yaygın olduğu Toroslar kuşağında yoğunluk kazanmakla beraber Karadeniz Bölgesi’nin bazı kesimlerinde de bu oluşumlara rastlanmaktadır. Bölgede yapılan araştırmalar bu bölgedeki mağaraların sanılandan daha fazla olduğunu göstermiştir. Özellikle Zonguldak, Sinop,

---

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

Kastamonu, Gümüşhane, Tokat illerinde turizme kazandırılmış mağaralar (Karaca Mağarası-Gümüşhane ve Balıca Mağarası-Tokat gibi) bulunmaktadır (Zeybek, 2001:239).

Zonguldak ilinde kireçtaşı formasyonlarının geniş alanlara yayılması yörenin mağara oluşumları bakımından zengin bir potansiyele sahip olmasında etkilidir. Nitekim il genelinde yapılan araştırmalar sonucu çok sayıda mağara tespit edilmiş, bunlardan on dokuzu turistik nitelik taşımaktadır. Ancak sadece Cehennemagzı ve Gökgöl Mağaraları turizme kazandırılmıştır.

Araştırmamıza konu olan Gökgöl Mağarası'nın Nazik ve diğerleri tarafından 1994 yılında Jeolojik etüdü yapılarak raporlaştırılmıştır. Zonguldak İl Özel İdaresi tarafından iç düzenlemeleri yapılan mağara, 21 Haziran 2001 tarihinde turizme açılmıştır.

Mağaranın Yeri ve Ulaşım Durumu

Gökgöl Mağarası, Ankara-Zonguldak karayolunun Zonguldak girişinde 5. km'de yolun sağ kenarında yer alır (Şekil 1). Mağara, yatağına derince gömülmüş Erçek Deresi'nin doğu yamacında gelişmiştir. Anayol kenarında olduğundan mağaraya ulaşım son derece kolaydır.

Şekil 1. Gökgöl Mağarası ve çevresinin konum haritası

Gökgöl Mağarası, 1/25000 ölçekli Türkiye Topografya Haritası'nın Zonguldak-F27-b1/1 paftası içinde incelenmiş ilk mağaradır. Deniz seviyesinden yüksekliği 82 metredir.

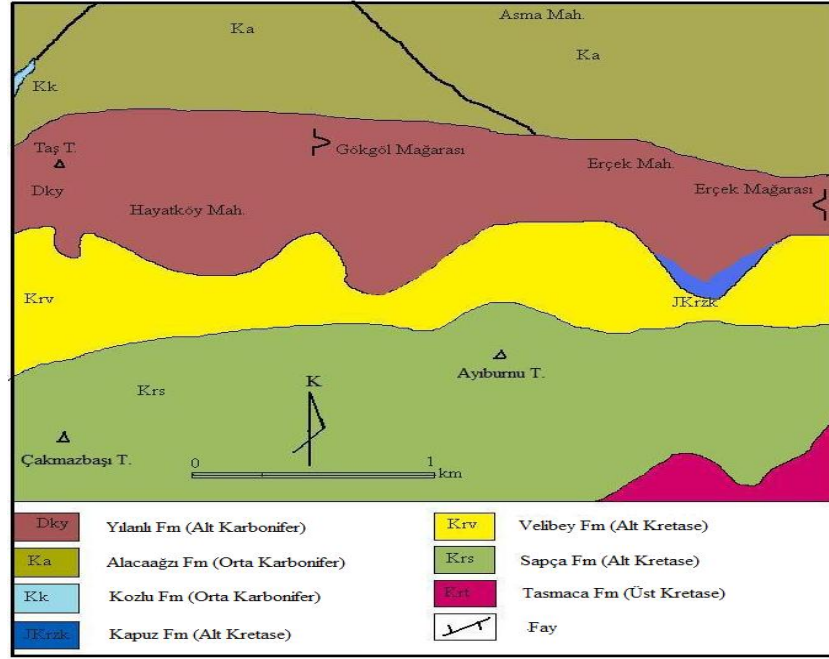
Doğal Çevre Özellikleri

Gökgöl Mağarası ve çevresi, Zonguldak karboniferini oluşturan Alacaağzı formasyonu ile Alt Karbonifer yaşlı Yılanlı formasyonunun kontağına yakın bir yerde, Alt Karbonifer kireçtaşları içinde oluşmuştur (Şekil 2). Kiltası, silttaşı ve kumtaşı aralanmasından meydana gelen Alacaağzı formasyonu geçirimsiz bir birimdir. Karstlaşma ve mağara gelişimine uygun olan Alt Karbonifer kireçtaşlarının tabanı marn ve tebeşirli olup, üst kısma doğru dolomit

Turkish Studies

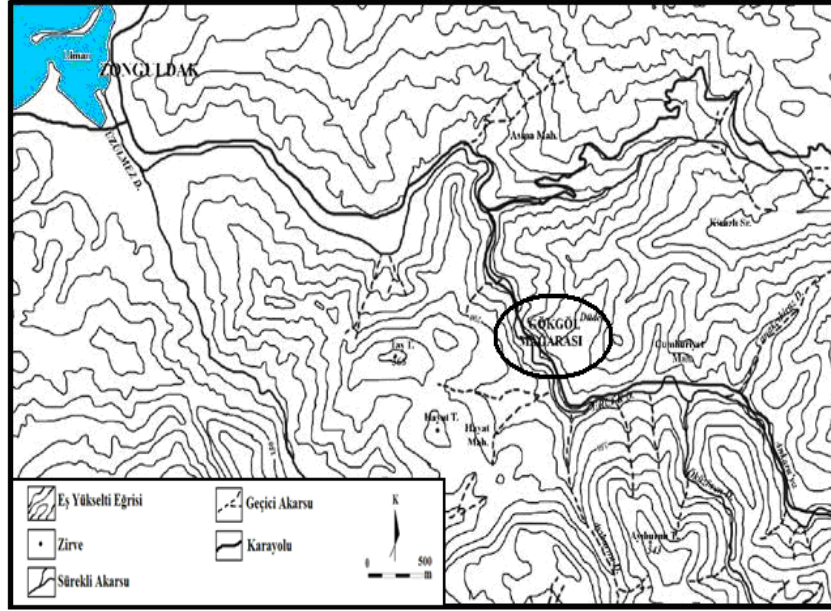
*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

oranı artmakta ve en üstte ise kalsiyum karbonat hakim duruma geçmektedir (Nazik ve diğerleri, 1994:95).

Şekil 2. Gökgöl Mağarası ve yakın çevresinin jeoloji haritası (Nazik ve diğ' den alınmıştır).

Mağara çevresi akarsular tarafından derince yarılmış Pliyosen yaşlı aşınım yüzeylerinden meydana gelmiştir. Bu aşınım yüzeyleri, deniz kıyısında 20-30 metrelerden başlayarak, mağara çevresinde 500 metreye kadar çıkmaktadır. Mağara da bu rölyef sisteminin bir parçası olup, Pliyosen sonrasında Erçek deresinin yatağına gömülmesi sonucu kesilerek yüzeye çıkmıştır (Şekil 3). Mağaranın belirgin hatlarla birbirinden ayrılan dört katmandan meydana gelmiş olması, bölgenin dört farklı jeomorfolojik gelişim döneminden geçtiğini göstermektedir (Nazik ve diğerleri, 1994:98).

Şekil 3. Gökgöl Mağarası ve yakın çevresinin topoğrafya haritası

Nemli-ılıman Karadeniz iklim şartlarının hüküm sürdüğü Zonguldak kent merkezi ve çevresinde yıllık ortalama sıcaklık 13.5 °C'dir. Sahada yazlar nispeten sıcak (Temmuz 21.8 °C), kışlar ise serin (5.8 °C) geçer. Ülkemizin en fazla yağış alan yörelerinden biri olan Zonguldak'ta yıllık ortalama yağış miktarı 1236.2 mm'dir. Yağışın en fazla olduğu mevsim sonbahar (422.1 mm), en az olduğu mevsim ise ilkbahardır (195.2 mm). Yörede ortalama kar yağışlı gün sayısı 20.8, karla örtülü gün sayısı 16.1 kadardır.

Nemli iklim koşullarına bağlı olarak mağara çevresi zengin bir bitki örtüsüne sahiptir. Zengin tür çeşitliliğe sahip yöre ormanlarında alçak kesimlerde kayın, meşe, gürgen, kestane, çınar, ıhlamur ve kızılğaç; yüksek kesimlerde karaçam, sarıçam ve sahil çamı gibi türlere rastlanmaktadır. Mağaranın yer aldığı Erçek deresi kenarlarında ise kavak ve söğüt ağaçları yaygındır. Bu ana yeşil dokuyu orman gülü, pırnal meşesi, çoban püskülü, defne, kocayemiş, kızcılık, kiraz, funda, ayı üzümü, kuşburnu, böğürtlen, dağ çileği, eğrelti otu gibi orman altı bitki örtüsü tamamlamaktadır.

Mağara ve çevresinde iklim, bitki örtüsü ve topografyanın etkisiyle oluşmuş podzolik topraklar ile kahverengi orman toprakları yer alır. Kireçli ana materyal üzerinde oluşan podzolik toprakların ana

maddesi gre, kumtaşı ve kumlu-killi şistlerdir (Yurt Ansiklopedisi, 1984:7713).

Mağaranın Oluşumu

Karstik mağaların oluşumunda ana kayanın litolojik özellikleri, hidrografik özellikler, relief, iklim, bitki örtüsü ve sahanın jeomorfolojik özellikleri önemli rol oynamaktadır (Zeybek, 2001:245). Kireçtaşları içinde hidrostatik basınçla dolaşan karbondioksitli yeraltı suyu ana kayayı eriterek mağaraları oluşturur (Bekdemir ve diğerleri, 2004:318).

Gökgöl Mağarası'nın oluşumunda kireçtaşlarının karbondioksitli sular tarafından eritilmesinin yanında, doğu-batı yönlü bir fay da etkili olmuştur. Bu fay çoğu yerde kireçtaşlarını dikine kesmektedir. Mağara bazen fay doğrultusunda, bazen de tabakanın uzanışına uygun olarak gelişme göstermiştir. Asimetrik ve dar enine profillerin bulunduğu kesimlerde gelişim tabaka dalımı yönünde olmasına karşın, yüksek tavanlı ve düz galeriler faya bağlı olarak gelişme göstermiştir. Bazen de ikincil faylar veya belirgin çatlak sistemleri, keskin dönüşler ile yan kolların oluşumuna ortam hazırlamışlardır (Nazik ve diğerleri, 1994:97–98).

Mağara, oluşumu bakımından polisiklik (çok dönemli) gelişimi karakterize eden dört belirgin seviyeden oluşmaktadır. Bunlardan girişteki büyük salonun hemen üzerinde ve girişe göre yaklaşık 43 metre yükseklikte olan birinci kat ile güney galerisi üzerinde 17 metrede olan ikinci kat fosilleşmiştir. Mağaranın giriş ve damlatış salonları ile yeraltı deresinin aktığı bölümleri üçüncü katı oluşturur. Ana galeride akan yeraltı deresinin çıkışa gelmeden birdenbire döndüğü aktif galeri ile mağaradaki su seviyesinin yüksek olduğu dönemlerde giriş ağzı fazla görülmeyen, kuzeye dönen aktif küçük kol ise mağaranın dördüncü katını meydana getirmektedir (Nazik ve diğerleri, 1994:98–100).

Mağaranın Şekli ve Mağara Çökelleri

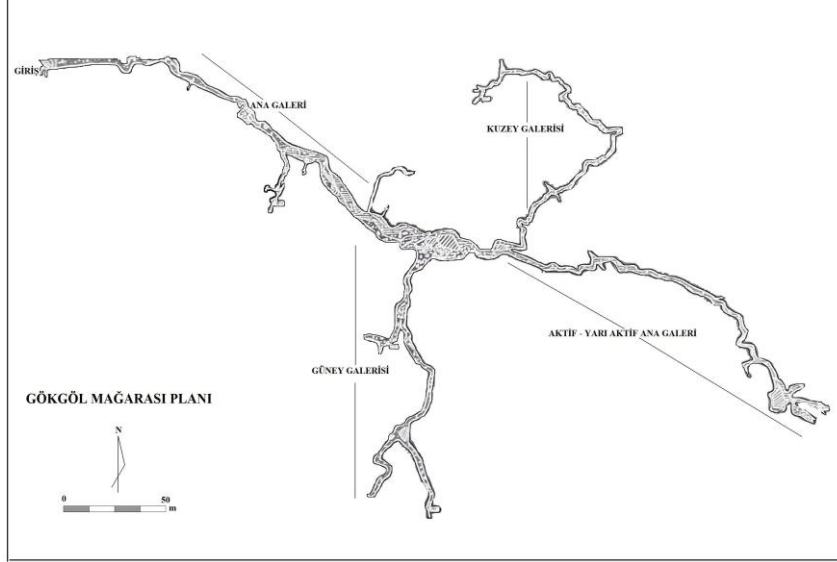
Toplam uzunluğu 3350 metre olan Gökgöl Mağarası, Tersiyer dönemine ait kayaç katmanlarının çökeldiği zamandan beri (yaklaşık 7.000.000–2.500.000 yıl) oluşumu devam eden yatay olarak gelişmiş aktif-yarı aktif bir mağaradır. Mağara, doğu-batı veya doğu güneydoğu-batı güneybatı yönünde gelişme göstermiş olup, ana galeri dışında iki büyük yan koldan meydana gelmektedir (Şekil 3). Bu kollardan biri kuzeye diğeri güneye doğru uzanmaktadır. İkisi gelişimini tamamlamış biri aktif üç ağzı olan mağaranın en yeni ağzı Erçek deresini kenarında yer almaktadır. Ancak hidrolojik olarak aktif olan bu ağzı, çok dar ve sulu olduğundan insanlar buradan giremez.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

Bu nedenle mağaraya daha üstte yer alan fosil ağızdan girilmektedir. Ağız kısmı beşeri müdahalelerle şekillendirilmiştir (Fotoğraf 1).

Şekil 3. Gökgöl Mağarası'nın planı (Nazik ve diğ'den alınmıştır).

Fotoğraf 1. Gökgöl Mağarası'nın girişi

Mağaranın girişinden hemen sonra ana galeriye geçilmektedir. Girişe göre son noktası 10 metre yükseklikte yer alan ana galeri dar ve sulu bir sifonla sona erer. Ana galeri ile kuzey ve güneye ayrılan kolların birleştiği yerde büyük çöküntü salonu yer almaktadır. Ana galerinin mağaranın giriş kısmı ile büyük çöküntü salonu arasındaki bölümü yaklaşık 2-15 metre genişliğinde ve 1-18 metre yüksekliğindedir. Buna karşılık büyük çöküntü salonundan sonraki kısmının genişliği 1-5 metre, tavan yüksekliği ise 0.5-8 metre arasında değişmektedir.

Ana galeriden güneye ayrılan kol kuzey kola göre daha eski olup, ana galerinin büyük çöküntü salonuna kadar olan bazı kısımları fosilleşmiştir. Aktif ana galeri ile büyük çöküntü salonu arasında yer alan ve bir yay şeklinde kuzeye açılan kol ise güney kola göre daha dardır. Ana galeride yeraltı suyunun çıkışa varmadan güneye yöneldiği küçük kol mağaranın girişine göre yaklaşık 11 metre aşağıda yer almaktadır. Buradan çıkan yeraltı suları Erçek Deresi'ne karışmaktadır.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

Fotoğraf 2. Mağaranın ana galerisinde oluşmuş bir sütun

Mağaranın vadoz zonda kalan fosil kısımları (ana galeri, büyük çöküntü salonu) sarkıt, dikit, sütun, perde, bayrak ve damlataşı birikimi yönünden zengin bir görüntü sunmaktadır. Ana galerinin büyük çöküntü salonundan sonraki kısmı ile kuzey kolun olduğu aktif ve yarı aktif bölümlerde ise yalnızca duvar damlataşları ve makarna sarkıtlar ile yeraltı deresinin oluşturduğu aşınım ve birikim şekilleri yer almaktadır (Fotoğraf 2).

Mağaranın Havası, Suyu ve Hayvan Varlığı

Gökgöl Mağarası'nda belirgin bir hava akımı gözlenmemiştir. Bununla beraber mağara tavanının alçaldığı kesimlerde kısmen de olsa bir hava akımından söz etmek mümkündür. Nitekim sulu sifonun olduğu kısımda belirgin bir rüzgar hissedilmektedir. Benzer şekilde damlataşlar salonunun alçak kesimlerinde de hissedilir derecede hava akımı vardır.

Mağaranın hemen her tarafı benzer meteorolojik özelliklere sahip olmakla beraber mağara dışı ile iç sıcaklıkları değişmektedir. Mağaranın önünde sıcaklık Temmuz ayında 27 °C iken mağaranın içinde sıcaklık değerleri düşmektedir. Nitekim giriş salonunda 18 °C, aradaki sifon önünde 14 °C, büyük çöküntü salonunda 13 °C, kuzey kol ortasında 12 °C, güney kolda 12 °C, ana galeri sonunda ise 11 °C'ye inmektedir. Yani mağaranın girişinden itibaren iç kısımlara doğru

---

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

sıcaklık değerleri azalmaktadır. Sıcaklık koşulları bu şekilde olmasına karşın mutlak nem miktarı mağara içerisinde daha yüksektir. Mağara dışında % 55 olan mutlak nem, mağara içlerine doğru artmaktadır. Giriş salonunda % 61, aradaki sifon önünde % 88, büyük çöküntü salonunda % 87, kuzey galeri ortasında % 86, ana galeri sonunda % 89 ve güney galerisinde % 88 olarak ölçülmüştür(Nazik ve diğerleri, 1994:101). Mağaranın içi ile dışı arasındaki sıcaklık ve nem farkı kuşkusuz dış ortamdaki hava dolaşımı ile ilgilidir. Çünkü dış ortamın iklim şartları mevsimlere göre değişmektedir. Oysa mağaranın içinde tam tersi bir durum söz konusudur. Kışın dışarıya göre daha sıcak olan mağara, yazın daha serindir. Bu özellikleriyle mağara mikroklima alanı oluşturmaktadır. Zonguldak Tabipler Odası tarafından yapılan çalışmalar mağara havasının astım hastalarının geçici süreyle rahatlamlarına fayda sağladığını göstermiştir.

Oluşumu bakımından polisiklik bir karakter gösteren Gökgöl Mağarası hidrolojik olarak da üç farklı zondan meydana gelmektedir. Mağaranın ilk gelişim dönemlerinin eseri olan vadoz zon, tavandan sızan sular dışında tamamıyla kurudur. Aktif ve yarı aktif özellikteki büyük çöküntü salonundan sonraki ana galeri ile kollarda ise kurak dönemlerde bile yeraltı deresinin mevcut olduğu görülmektedir (Fotoğraf 3). Ana galeriye bağlanan kollarda mevsimlere bağlı olarak değişen yeraltı suyu doğuya doğru uzanan aktif-yarı aktif ana galeride bir değişiklik göstermemektedir. Mağara içerisinden gelen sular büyük çöküntü salonu önünde birleşerek yarı aktif ana galeriyi kesen bir çatlağa bağlı olarak gelişmiş aktif galeride kaybolur ve Erçek Deresi'ne karışırlar.

Fotoğraf 3. Gökgöl Mağarası içerisindeki yeraltı deresinden bir görünüş

Girişten sulu sifona kadar olan kısma yağışlı dönemlerde belirgin bir şekilde sular damlamakta ve mağara tabanında gölcükler oluşturmaktadır. Bu suların bir kısmı akışa geçmekte ve giriş salonundaki subatanlara girerek mağaranın ikinci ağzından çıkmaktadır. Çöküntü salonunun bitimindeki sifonun dışarıya akışı bulunmamaktadır. Bu nedenle yağışlı dönemlerde bu sifon tamamen dolmakta ve geçişi tamamıyla kapatmaktadır.

Tespitlerimize göre mağaraya özgü belirli bir hayvan topluluğu bulunmamaktadır. Girişten sifona kadar olan bölümde daha çok siyah renkli yumuşakçalar (gözlü yassı kurt) yer almaktadır. Ayrıca binayaklılar (Kör millepede), mağara örümceği ve yarasalar da bu bölümde görülürler. Sifondan sonra ise bu hayvanlara rastlanmamaktadır. Mağara deresinin göllendiği yerlerde ise boyu 10-15 cm arasında değişen balıklar mevcuttur.

Mağaranın Turizm Potansiyeli

İnsanoğlunun ilk doğal barınakları olmaları yanında keşfedilmemiş güzellikleri, eski dönemlere ait dini motifleri, gezinti ve tedavi faaliyetleriyle günümüzde mağaralar artık birer turizm merkezi durumundadırlar (Doğanay, 2001; Uzun, 1991; Sever, 2008;

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

Bekdemir ve diğ. 2004; Doğaner, 2001; Güngördü, 2007; Nazik ve Güldalı, 1985; Ceylan, 2007).

Gökgöl Mağarası'nın fosil katlarında yeraltı sularından kurtulmuş görünümüleriyle insanlarda hayranlık uyandıran türlü renklerde damlataşları bulunmaktadır. Traverten, her renkten sarkıt, dikit, sütun oluşumları yanında bayrak, perde, akma damlataşları ile süslüdür. Aktif ve yarı aktif katlarda duvar damlataşları, makarna sarkıtlar, mağara gülleri, mağara iğneleri ve içi su dolu damlataş havuzları yer almaktadır (Fotoğraf 4). Gelişim halindeki bu damlataşlar mağaradaki oluşumun hala devam ettiğinin belirtileridir.

Fotoğraf 4. Mağara içinde oluşumu devam eden çökeltiler

İlk olarak Zonguldak ilindeki diğer mağaralarla birlikte, 1988 yılında turizme kazandırılması planlanan, bu amaçla kadaastro, tapu tescil ve taşınmaz tabiat varlığı olarak tescili yapılan mağara, 1994 yılında Zonguldak İl Turizm Müdürlüğü tarafından yeniden ele alınmış ve bu dönemde yapılan tanıtım, bilgilendirme ve projelendirme çalışmaları sonrasında, Aralık 1997'de İl Özel İdaresince yatırımına başlanmıştır. Maden Tetkik Arama Müdürlüğü (MTA) Jeolojik Etütler Dairesi Başkanlığına bağlı Mağara Araştırma Grubu'nca projelendirilmiş olup, yaklaşık 875 metrelik yürüyüş yolu, köprüler, su kanalları, aydınlatma ve ses donanımları gibi

---

Turkish Studies

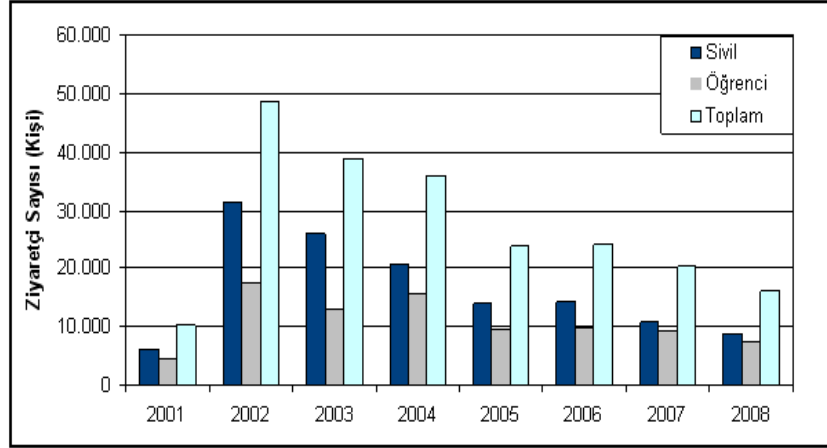
*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

düzenlemeleri kapsamaktadır. Yapılan yatırımlar sonucunda Haziran 2001 tarihinden itibaren görsel amaçlı gezilere açılan mağarayı resmi rakamlara göre 2009 yılına kadar 217.991 kişi ziyaret etmiştir (Tablo 1, Şekil 4). Resmi rakamlara dahil olmayan geziler de göz önüne alınırsa ziyaretçi sayısının bu rakamın çok üzerinde olacağı şüphesizdir.

Tablo 1. Gökgöl Mağarasını Ziyaret Eden Kişi Sayısı

Tarih	Sivil	Öğrenci	Toplam
2001	5.989	4.417	10.406
2002	31.366	17.339	48.705
2003	25.839	12.896	38.735
2004	20.499	15.507	36.006
2005	14.094	9.645	23.739
2006	14.181	9.750	23.931
2007	10.887	9.382	20.269
2008	8.700	7.500	16.200
Toplam	131.555	86.436	217.991

Kaynak: Zonguldak İl Özel İdaresi Verilerinden Derlenmiştir.

Şekil 4. Gökgöl Mağarasını Ziyaret Edenlerin Yıllara Göre Dağılımı

Zonguldak İl Özel İdaresince işletilen mağarada 2008 yılı itibariyle 2 personel görev yapmaktadır. Mağara 9-18 arasında ziyarete açık olup, sivil olanlardan 3 TL, öğrencilerden ise 1 TL giriş ücreti alınmaktadır. Mağaranın yan kollarından gelen su miktarının sonbahar ve kış aylarında artması nedeniyle yer altı deresinin seviyesi yükselmektedir. Bu durumda yürüyüş yolları yeraltı deresinin suları altında kalmakta ve mağara bu dönemde ziyarete kapatılmaktadır. Son yıllarda mağarayı ziyaret edenlerin büyük bir kısmının Zonguldak Belediyesi'nden özel izin alarak gelen ve ücrete tabi tutulmayan tur gruplarından oluşması resmi ziyaretçi sayısını düşürmektedir. Ayrıca mağaraya gelen bazı ziyaretçilerin fiyatları fazla bulduğu yetkililerce ifade edilmektedir.

Mağaranın giriş kapısından yaklaşık 20 metre gidildikten sonra mağaranın genişlediği bölümde gelen ziyaretçilerin oturup dinlenebileceği banklar bulunmaktadır. İl Özel İdaresi'nce tahsis edilmiş bu banklarda özellikle astım hastalığı olan insanlar mağaranın mikroklima havasından faydalanmaktadır (Fotoğraf 5).

Fotoğraf 5. Mağara içinde oturmak için banklar yer almaktadır

Mağara girişinin sol tarafında yap-işlet-devret modeliyle yapılmış 50-60 kişiye hizmet verebilecek bir kafeterya bulunmaktadır (Fotoğraf 6). Kafeterya, gelen ziyaretçilerin yiyecek ve içecek ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Ayrıca yöreye özgü hediyelik eşyalar (devrek bastonu, madenci heykeli, gemi maketleri, kömür saati gibi) ve yöre halkı tarafından işlenen yöresel motifli işlemler (başörtü, çanta, çorap, el işlemesi şal ve boncuklu süslemeler) bu kafeteryada satışa sunulurken yöre halkına ekonomik anlamda katkı sağlamaktadır.

Fotoğraf 6. Mağara önünde hizmet veren kafeteryadan bir görünüş

Sonuç ve Öneriler

Gökçöl Mağarası yatay yönde gelişmiş, kollarıyla beraber uzunluğu 3350 metre olan doğu, güneydoğu-batı, kuzeybatı yönünde gelişen, ana galeri ile birlikte biri kuzeye, diğeri güneye doğru gelişen iki büyük yan koldan oluşmaktadır. Mağaranın girişten büyük çöküntü salonuna kadar olan bölümü daha geniş (2-15 m) ve daha yüksek (1-18 m) olmakla birlikte, yan kolların ve ana galerinin büyük çöküntü salonundan sonraki kısmında genişlik ve yükseklik azalmaktadır.

Mağara, damlataşı, sarkıt, dikit gibi mağara çökellerinin değişik örneklerini barındırmaktadır. Bu yönüyle zengin bir turistik potansiyele sahiptir. Ülkemizdeki turizme kazandırılmış ender mağaralardan biri olan Gökçöl Mağarası ile ilgili aşağıdaki önlemlerin alınması mağara turizminin sürdürülebilirliği açısından oldukça önemlidir.

1. Ülkemizde turizme kazandırılan birçok mağarada olduğu gibi Gökçöl Mağarası'nda da yürüyüş yolları, köprüler ve ışıklandırma sistemlerinin yapımı sırasında mağara içi çökellerin kısmen de olsa zarar gördüğü gözlenmiştir. Ayrıca mağaraya gelen bazı ziyaretçilerin özellikle sarkıt ve dikitleri kopardıkları yetkililerce ifade edilmektedir. Mağaranın Ankara-Zonguldak yolu kenarında olması ulaşımı kolaylaştırmakta olup, gelecekte mağaraya gelen

---

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

ziyaretçi sayısının artması beklenmektedir. Ancak sürdürülebilir mağara turizmi için bu doğa harikası oluşumların korunması gerekmektedir.

2. Mağara 2001 yılında turizme açılmış olmasına rağmen ülke çapında yeterince tanınmamaktadır. Bu amaçla başta mağarayı işleten İl Özel İdaresi olmak üzere, İl Turizm Müdürlüğü, Zonguldak Valiliği, Belediye Başkanlığı, sivil toplum örgütleri ve ulusal düzeydeki turizm örgütleri tarafından etkin bir tanıtımın yapılması gerekmektedir.

3. Gökgöl Mağarası İl Özel İdaresi tarafından işletilmekte olup, mağarada görev yapan iki personel bulunmaktadır. Bu görevliler sadece mağaraya girişleri kontrol etmektedirler. Mağara ile ilgili uzmanlık bilgisi olan, mağara ekosistemlerinin oluşum ve işleyişini bilen, gelen ziyaretçilere mağara hakkında doyurucu bilgiler sunabilecek rehber kişiler çalıştırılmalıdır. Hatta yabancı turistler için birkaç dil bilen eğitimli kişilerin istihdam edilmesi gerekir.

4. Mağara çökelleri gezi yollarına çok yakın olup, gelen ziyaretçilerin bazıları sarkıt ve dikitlere kolayca zarar verebilmektedir. Bunun için mağara gezileri burada görevlendirilecek görevliler eşliğinde ve küçük gruplar halinde yapılmalıdır.

5. Mağara, Ankara-Zonguldak karayolu kenarında yer almasına rağmen yol boyunca sadece küçük bir tabelada mağaranın adı geçmektedir. Mağarayla ilgili reklam panolarının ve tanıtıcı levhaların konması mağaranın daha etkin tanıtımı açısından oldukça önemlidir.

6. Mağarayla ilgili Zonguldak İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nce tanıtım broşürleri basılmıştır. Ancak bu mağaranın tanıtımı açısından yeterli değildir. Bu bağlamda mağaranın basın-yayın kuruluşları vasıtasıyla tanıtımının yapılması ve tanıtım broşürlerinin turizm acentelerine dağıtılması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- ATİKER, M., (1991) Erdek'teki Fosil Mağaralar, TÜBİTAK Bilim Teknik Dergisi, Sayı:279, Ankara.
- BAŞAR, M., (1972) *Teşekkül Tiplerine Göre Türkiye Mağaralarının Dağılışı*, Jeomorfoloji Dergisi, Yıl: 4, Sayı: 4, Ankara.
- BEKDEMİR, Ü., ve Diğ., (2004) *Yıldızkaya Mağarası*, Doğu Coğrafya Dergisi, Sayı:12, Erzurum.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

- CEYLAN, S., (2007) *Zeytintaşı Mağarası (Serik-Antalya)*, Doğu Coğrafya Dergisi, Sayı:17, Erzurum.
- DIRİCAN, M., (2008) Yerin Derinliklerinde, TÜBİTAK Bilim Teknik Dergisi, Sayı:486, Ankara.
- DOĞANER, S., (2001) Türkiye Turizm Coğrafyası, Çantay Kitabevi, İstanbul.
- DOĞANAY, H., (2001) Türkiye Turizm Coğrafyası, Çizgi Kitabevi Yayınları, Konya.
- DOĞU, A. F., ve Diğ., (1996) *Perilin Mağarası*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Coğrafya Bilim ve Uygulama Kolu, Coğrafya Araştırmaları Dergisi, Sayı:4, Ankara.
- EROL, O., (1971) *Alanya-Damlataş Mağarasının Gelişme Safhaları Hakkında Gözlemler*. Jeomorfoloji Dergisi, Yıl: 3, Sayı: 3, Ankara.
- GÜLDALI, N., (1983) *Oluşumları, Gelişimleri ve Ekonomik Değerleriyle Mağaralar*, TÜBİTAK Bilim Teknik Dergisi, Sayı:188, Ankara.
- GÜLDALI, N., (1984) *Tınaz Mağaraları*, TÜBİTAK Bilim Teknik Dergisi, Sayı:198, Ankara.
- GÜLDALI, N.,-NAZİK, L.,(1988) *'Türkiye Mağara Kadastrusu'*. Jeomorfoloji Dergisi, Sayı: 16, Ankara.
- GÜNEY, E., (1981) *Mağarabilim (Speleoloji)*, TÜBİTAK Bilim Teknik Dergisi, Sayı:169, Ankara.
- MENGİ, H., (2003) Zonguldak Mağaraları, Zonguldak Valiliği İl Özel İdaresi Müdürlüğü, Zonguldak.
- NAZİK, L.,-GÜLDALI, N., (1983) *İncesu Mağaralar Sistemi (Taşkale/Karaman); Jeomorfolojik Evrimi ve Ekonomik Olanakları*, Jeomorfoloji Dergisi, Sayı:13-14, Ankara.
- NAZİK, L., (1989) *Mağara Morfolojisinin Belirlediği Jeolojik-Jeomorfolojik ve Ekolojik Özellikler*, Jeomorfoloji Dergisi, Sayı:17, Ankara.
- NAZİK, L. ve Diğ., (1994) Zonguldak Yakın Çevresinin Doğal Mağaraları, MTA Rapor No:9764, Ankara.
- ÖZBEK, O., (2003) Kuru Mağaracılık Eğitimi Ders Notları.
- ÖZDEMİR, Ü., (2005) *Mencilis Mağarası*, Doğu Coğrafya Dergisi, Sayı:13, Erzurum.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

-
- SEVER, R., (2008) *Polat Mağarası ve Turizm Potansiyeli (Doğanşehir-Malatya)*, Doğu Coğrafya Dergisi, Sayı:19, Erzurum.
- UZUN, A.,-ZEYBEK H. İ., (1996) *Akçakale Mağarası*, Türk Coğrafya Dergisi, Sayı:31, İstanbul.
- UZUN, A., (1991) *Karaca Mağarası*, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Coğrafya Bilim ve Uygulama Kolu, Coğrafya Araştırmaları Dergisi, Sayı:3, Ankara.
- ZEYBEK, H. İ., (2001) *Bahçebaşı Mağarası*, Doğu Coğrafya Dergisi, Sayı:6, Erzurum.

Zonguldak Valiliği İl Yıllığı 2002